

همایش بین‌المللی ابن سینا

ع. روحبخشان*

شهر باستانی و دیرینه سال همدان در روزهای یکم تا سوم شهریور امسال میزبان همایشی مهم و در خور توجه بود: «همایش بین‌المللی ابن سینا» که به ابتکار و تولیت «دانشگاه همدان» و همکاری «انجمن آثار و مفاخر فرهنگی» و همراهی و مشارکت مالی و علمی «مرکز نشر میراث مکتوب» تشکیل و برگزار گردید.

در این همایش علمی بین‌المللی که با شرکت جمع انبوهی از محققان ایرانی و خارجی برپا شد، پژوهندگان و صاحب‌نظرانی که درباره زندگی، احوال و آثار ابن سینا مطالعه و تحقیق کرده‌اند بیش از ۲۶۰ مقاله ارائه کرده‌اند که بیشتر آنان موفق به قرائت آنها در همایش شدند و قرار است مجموعه‌ای از گزیده‌های آنها تدوین و منتشر شود. بیشتر دانشمندان خارجی شرکت‌کننده در این گردهمایی از کشورهای اروپا (مخصوصاً روسیه)، ماوراءالنهر، خاورمیانه و آمریکا بودند که عمدتاً درباره وجوه علمی و فلسفی آثار ابن سینا صحبت کردند.

در واقع، محققانی که در این همایش شرکت داشتند تقریباً به تمامی وجوه و جوانب زندگی عملی، ادبی، علمی و فلسفی ابن سینا پرداخته بودند و نکته‌ای را ناگفته نگذاشتند. موضوع‌های زیر محورهای اصلی سخنرانی‌ها و مقالات را تشکیل می‌دادند: آثار ابن سینا (الأرجوزه فی الطب که مجموعه‌ای از اشعار ابن سینا درباره مسائل طبی است؛ دانشنامه علایی؛ قانون در پزشکی؛ شفاء در فلسفه؛ سلامان و آبسال؛ رساله الطیر؛ حی بن یقظان؛ الاشارات و التنبیها؛ رساله رعد و برق؛ مخارج الحروف... که تعداد آنها دقیقاً دانسته نیست، اما دانشگاه همدان چاپ سی عنوان از آنها را تقبل کرده است).

* سردبیر مجله لقمان.

تعلیم و تربیت، ریاضیات، مسائل اجتماعی و جامعه شناختی، دین، سیاست، زبان و زبان‌شناسی، تأثیر ابن سینا از دانشمندان و فیلسوفان متقدم و تأثیر او بر دانشمندان و فیلسوفان و عارفان و شاعران بعد از او، منطق، فلسفه و مخصوصاً علوم پزشکی (مدارک، تشخیص، درمان، دارو، بیماری‌ها، نبض...) و بالأخره سبک و شیوه نگارش ابن سینا و نوآوری‌های او در نشر.

جالب این است که این همایش با سخنرانی آقای سیدمحمد خاتمی، رئیس جمهوری، که برای افتتاح چند طرح عمرانی به استان همدان سفر کرده بود، گشایش یافت که ضمن سخنرانی خود بر لزوم تلاش برای آموختن از متفکران دیروز و تأمل و تدبیر دوباره این مسأله که «چرا دیگر دایه زمین چنین درختان طیب طوبی صفت همچون ابن سینا نمی‌پرورد؟» تأکید کرد، زیرا که به اعتقاد او «اگر بخواهیم تنها پنج نفر را در حوزه‌های گوناگون علم، فلسفه و عرفان برگزینیم بی شک ابو علی سینا یکی از آنان خواهد بود.» به دلیل اینکه «نبوغ به هر معنا که باشد یقیناً ابو علی سینا نابغه‌ای کم نظیر در حوزه‌های گوناگون معرفت بشری بوده است». به همین دلیل وی ابراز امیدواری کرد که همایش بین‌المللی ابن سینا سرآغاز یک حرکت علمی و فرهنگی در همدان باشد.

ابن سینا از آن دسته از دانشمندان جهان است که از همان زمان زندگی قدرش شناخته شد و بر صدر نشست و خیلی زود آوازه علم و ادب و فلسفه او به دوردست‌ها رسید و آثارش بر جهان علم و فلسفه قرون وسطی تأثیر وسیع و عمیق نهاد، چنان که توماس اکوئیناس که از پایه‌گذاران مکتبی خاص در فلسفه مسیحی است، او را «استاد مطلق» نامید و دانشمندان و یزشکان آن روز اروپا به او لقب «سلطان الاطباء» دادند. با وجود همه اینها ابن سینا متفکری منصف و خالی از کبر و خودبینی و خود بزرگ اندیشی بود، چنان که در این رُباعی معروف خطاب به نوآموزان و مُنکران اعتراف کرده است:

دل گر چه در این بادیه بسیار شتافت یک موی ندانست، ولی موی شکافت
اندر دل من هزار خورشید بتافت و آخر به کمال ذره‌یی راه نیافت
نگاهی کوتاه و فشرده به زندگی ابن سینا مؤید این ادعاست. ابو علی سینا حسین بن عبدالله ابن سینا، ملقب به حجة‌الحق و شیخ الرئیس و شرف الملک، در روز دوشنبه سوم ماه صفر سال ۳۷۰ هجری / اوت ۹۸۰ م. در روستای «افشنه» از ناحیه خرمین /

خورمیشن در حومه بخارا متولد شد. در کودکی به یادگیری قرآن، علوم ادبی، حساب و فقه پرداخت و پس از آن نزد حکیم ابو عبدالله ناتلی طبری اصول فلسفه را آموخت و نزد ابومنصور قُمّری بخارایی و حکیم ابوسهل مسیحی گرگانی فنون طب را فرا گرفت. در همان جوانی برای طبابت به دربار پادشاهان سامانی فراخوانده و بر اثر درمان پادشاه تقرب یافت و به دستگاه دربار راه یافت. و چون در سال ۳۸۷ به هجده سالگی رسید در همه رشته‌های علوم و فنون زمانه متبحر و استاد شده بود.

ابو علی سینا، پس از درگذشت پدرش (عبدالله) در سال ۳۹۲، از بخارا به گرگانج رفت و مدتی به احترام در دربار خوارزمشاهان در حشر و نشر با بزرگان علم و ادب آن زمان (ابونصر عراقی، ابوالخیر خمار، ابوریحان بیرونی...) گذارند و چون آوازه‌اش همه جاگیر شد سلطان محمود غزنوی خواست که به غزنین برود. اما او نپذیرفت و به گرگان و ری رفت، و چون سلطان محمود همچنان دست از سرش برنمی‌داشت، راهی همدان و اصفهان شد و به وزارت و تدریس و تحقیق و تألیف پرداخت و سرانجام در روز جمعه ششم رمضان سال ۴۲۸ هـ. ق / ۲۴ ژوئن ۱۳۰۶ م. در همدان درگذشت و در همان جا به خاک سپرده شد که آرامگاهش در آن شهر معروف است.

«همایش بین‌المللی ابن سینا»، که پس از دو سال تدارکات مقدماتی، در شهریور امسال در همدان برگزار شد دومین همایش عمده‌ای است که در بزرگداشت آن دانشمند بیمانند برگزار شده است. اولین همایش در سال ۱۳۲۳ به مناسبت «هزاره ابن سینا» برگزار شده بود.